

College voor Toetsen en Examens

TERUGBLIK

CENTRAAL EXAMEN
NEDERLANDS VMBO GL/TL
EERSTE TIJDVAK 2023

November 2023

© 2023 College voor Toetsen en Examens, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Alles uit deze uitgave mag mits voorzien van een bronvermelding en zonder enige wijziging worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van het College. Het hergebruik van eventueel auteursrechtelijk beschermd werk van derden in dit werk is niet nader geregeld door het CvTE.

INHOUD

1	INLEIDING	4
2	RESULTATEN VAN DE QUICKSCAN	5
3	RESULTATEN VAN DE VRAGENLIJST	7
4	SAMENVATTING VAN DE OPMERKINGEN	12
5	CONCLUSIES EN AANDCHTSPUNTEN VOOR DE TOEKOMST	13

1 INLEIDING

1.1 QUICKSCAN

Via WOLF (Windows Optisch Leesbaar Formulier) geven examinatoren per vraag de scores van hun kandidaten voor het centraal examen aan Cito door. Ten behoeve van de normering stelt Cito op basis van de WOLF-gegevens een toets- en itemanalyse van het centrale examen op. Via WOLF wordt de examinatoren gevraagd naar hun mening over de moeilijkheidsgraad, de lengte en de aansluiting op het gegeven onderwijs. Ook wordt de examinatoren gevraagd welk rapportcijfer zij aan dit centraal examen zouden geven. De resultaten van deze bevraging via WOLF worden weergegeven via de quickscan. De quickscan geeft een beeld van de mening van de docenten over het centraal examen nadat zij de eerste correctie hebben verricht.

1.2 DE VRAGENLIJST

Bij enkele vakken zijn de examinatoren ook ná de normering middels een uitgebreidere vragenlijst over het centrale examen eerste tijdvak bevroegd. Met de gegevens die door Cito zijn verzameld d.m.v. de quickscan en uitgebreidere vragenlijst, beoogt CvTE ~~om~~ een representatief beeld te verkrijgen van de meningen van de docenten over het centrale examen. CvTE ~~kan dan bezien~~ beziet dan of in toekomstige centrale examens, met behoud van handhaving van het niveau, ingespeeld kan worden op de wensen en opvattingen uit het veld. Met uitzondering van het rapportcijfer maken de vragen uit de quickscan eveneens deel uit van de vragenlijst. Het is immers mogelijk dat dezelfde vraag verschillend beantwoord is doordat de quickscan vóór en de vragenlijst ná de normering is afgenomen.

1.3 AFNAMEGEGEVENS

Cito stelt jaarlijks een digitaal examenverslag op van de centrale examens: www.cito.nl.
Kies: voortgezet onderwijs _ centrale examens _ Examenverslagen
Per centraal examen worden daarin afnamegegevens weergegeven die zijn ontleend aan de toets- en itemanalyse.

1.4 TERUGBLIK

De resultaten van de quickscan en de vragenlijst vormen samen met een overzicht van de afnamegegevens de terugblik op het centraal examen.
Hierna treft u de terugblik aan op het centraal examen Nederlands gl/tl eerste tijdvak 2023 en de conclusies van CvTE daaruit.

2 RESULTATEN VAN DE QUICKSCAN

Bron: www.cito.nl

Wat is uw oordeel over de moeilijkheidsgraad van het examen?				
Ik vind het examen			Abs.	Perc.
te moeilijk			72	3,6%
moeilijk			867	43,6%
niet te moeilijk/niet te makkelijk			1002	50,4%
makkelijk			45	2,3%
te makkelijk			1	0,1%
		N=	1987	100%

gemiddelde 2,51
standaardafw. 0,61

Wat is uw oordeel over de lengte van het examen in verhouding tot de tijd die de kandidaat ervoor beschikbaar heeft?				
Het examen is			Abs.	Perc.
te lang			535	26,9%
precies goed			1439	72,4%
te kort			13	0,7%
		N=	1987	100%

gemiddelde 1,74
standaardafw 0,45

Wat is uw oordeel over de inhoudelijke aansluiting van het examen bij het gegeven onderwijs?				
			Abs.	Perc.
zeer goed			74	3,7%
goed			812	40,9%
voldoende			953	48,8%
onvoldoende			140	7,0%
slecht			8	0,4%
		N=	1987	100%

gemiddelde 3,4
standaardafw 0,69

Welk cijfer zou u dit examen geven?				
Ik geef dit examen een:			Abs.	Perc.
	1		2	0,1%
	2		1	0,1%
	3		0	0,0%
	4		47	2,4%
	5		179	9,0%
	6		658	33,1%
	7		805	40,5%
	8		287	14,4%
	9		7	0,4%
	10		1	0,1%
		N=	1987	100%

gemiddelde 6,56
 standaardafw 0,96

3 RESULTATEN VAN DE VRAGENLIJST

3.1 VOORBEREIDING OP HET EXAMEN EN AANSLUITING BIJ DE SYLLABUS

Welke documenten gebruikt u bij de voorbereiding van uw leerlingen op het examen?

	Altijd	Meestal	Zelden	Nooit
Een (combinatie van) methode(n)	201(72,8%)	110(20,7%)	27(5,1%)	17(3,2%)
September- en/of Maartmededelingen van CvTE	135 (48,9%)	51 (18,5%)	62 (22,5%)	28 (10,1%)
Oude examens	249 (90,2%)	26 (9,4%)	1 (0,4%)	0 (0,0%)
Syllabus (gepubliceerd door CvTE)	111 (40,2%)	69 (25,0%)	60 (21,7%)	36 (13,0%)
Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO	143 (51,8%)	53 (19,2%)	51 (18,5%)	29 (10,5%)

Beantwoordt het examen aan de eisen die in de door CvTE gepubliceerde syllabus worden gesteld?
Het examen beantwoordt

volledig aan de eisen	60	21,7 %
in voldoende mate aan de eisen	181	65,6 %
in onvoldoende mate aan de eisen	10	3,6 %
in het geheel niet aan de eisen	0	0,0 %
Dit kan ik niet beoordelen	25	9,1 %
Totaal	276	100,0 %

Wat is uw oordeel over de inhoudelijke aansluiting van het examen bij het gegeven onderwijs?

zeer goed	15	5,4 %
goed	153	55,4 %
voldoende	92	33,3 %
onvoldoende	12	4,3 %
slecht	4	1,4 %
Totaal	15	100,0 %

3.2 UITGANGSMATERIAAL, BRONNEN EN TEKSTEN

Hoe beoordeelt u het aantal teksten dat gebruikt wordt als uitgangsmateriaal voor de vragen? Het aantal teksten is		
te groot	50	18,1 %
precies genoeg	226	81,9 %
te klein	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

Hoe beoordeelt u de geschiktheid van de onderwerpen van de teksten voor de kandidaten? Ik vind de onderwerpen		
allemaal geschikt	77	27,9 %
grotendeels geschikt	192	69,6 %
grotendeels ongeschikt	7	2,5 %
allemaal ongeschikt	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

Hoe beoordeelt u het examen wat betreft de variatie in onderwerpen in de gebruikte teksten? Ik vind de variatie in onderwerpen		
goed	60	21,7 %
ruim voldoende	122	44,2 %
voldoende	83	30,1 %
onvoldoende	11	4,0 %
slecht	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

3.3 MOEILIKSHEIDSGRAAD

Wat is uw oordeel over de moeilijkheidsgraad van het examen? Ik vind het examen		
te moeilijk	7	2,5 %
moeilijk	83	30,1 %
niet te moeilijk/niet te makkelijk	184	66,7 %
makkelijk	2	0,7 %
te makkelijk	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

Wat is uw oordeel over de mate waarin het examen de vaardige en minder vaardige kandidaten onderscheidt? Het onderscheidend vermogen is		
voldoende	182	65,9 %
onvoldoende	66	23,9 %
Kan ik niet beoordelen	28	10,1 %
Totaal	276	100,0 %

3.4 LENGTE

Wat is uw oordeel over de lengte van het examen in verhouding tot de tijd die de kandidaat ervoor beschikbaar heeft? Het examen is		
te lang	81	29,3 %
precies goed	189	68,5 %
te kort	6	2,2 %
Totaal	276	100,0 %

3.5 TAALGEBRUIK

Hoe beoordeelt u de duidelijkheid van het taalgebruik in de vragen? Ik vind het taalgebruik in de vragen		
duidelijk	33	12,0 %
grotendeels duidelijk	224	81,2 %
vaak onduidelijk	18	6,5 %
onduidelijk	1	0,4 %
Totaal	276	100,0 %

3.6 VRAAGVORM

<p>Een gesloten vraag is een vraagvorm waarbij de kandidaat moet kiezen uit een beperkt aantal antwoordmogelijkheden die vooraf gegeven zijn. Een open vraag is een vraagvorm waarbij een kandidaat het antwoord zelf moet formuleren. In het examen worden zowel open als gesloten vragen gebruikt.</p> <p>Wat vindt u van de verdeling van beide vraagvormen in het examen? Ik vind de verdeling van de vraagvormen</p>		
goed	171	62,0 %
niet (zo) goed, ik heb liever een groter aantal gesloten vragen	70	25,4 %
niet (zo) goed, ik heb liever een groter aantal open vragen	20	7,2 %
niet (zo) goed, ik heb liever uitsluitend gesloten vragen	15	5,4 %
niet (zo) goed, ik heb liever uitsluitend open vragen	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

3.7 CORRECTIEVOORSCHRIFT

<p>Het correctievoorschrift bestaat uit een algemeen gedeelte en een vakspecifiek gedeelte. In het algemene gedeelte staan de algemene regels voor de correctie van examenvragen. Het vakspecifieke gedeelte bevat het beoordelingsmodel met het bijbehorende scoringsvoorschrift.</p> <p>In welke mate geeft het beoordelingsmodel u voldoende houvast om bij de antwoorden van een kandidaat te bepalen hoeveel scorepunten u moet toekennen? Het beoordelingsmodel geeft mij</p>		
bij alle vragen voldoende houvast	31	11,2 %
bij de meeste vragen voldoende houvast	230	83,3 %
bij de meeste vragen onvoldoende houvast	15	5,4 %
bij alle vragen onvoldoende houvast	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

3.8 VAKSPECIFIEKE VRAGEN

<p>Wat is uw mening over het aantal vragen in dit examen? Ik vind het aantal vragen in dit examen</p>		
te groot	44	16,0 %
precies goed	139	50,5 %
te klein	60	21,8 %
Totaal	32	11,6 %

De opgaven en het correctievoorschrift van dit examen zijn vóór afname door een groep docenten becommentarieerd, waarna aanpassingen zijn doorgevoerd.

Als u dit examen vergelijkt met examens uit de voorgaande twee jaren, bent u dan meer, minder of even tevreden over het correctievoorschrift in vergelijking met die van voorgaande jaren?

Ik ben meer tevreden.	31	11,2 %
Ik ben even tevreden.	230	83,3 %
Ik ben minder tevreden.	15	5,4 %
Ik kan daar geen uitspraak over doen.	0	0,0 %
Totaal	276	100,0 %

4 SAMENVATTING VAN DE OPMERKINGEN

Van de 276 respondenten hebben er 107 een opmerking geplaatst. De aard van de opmerkingen liep erg uiteen. De respondenten beoordeelden over de gehele linie het centraal examen Nederlands gl/tl bij het invullen van de gesloten vragen van de enquête positief. Er waren 8 docenten die een positieve opmerking maakten. 11 respondenten deden een concrete suggestie, bijvoorbeeld dat de schrijfpdracht buiten de tweede correctie gehouden moest worden of uit het centraal examen geschrapt moest worden. Een andere suggestie was om het centraal examen Nederlands digitaal af te nemen of het examen Nederlands eerder in het rooster in te plannen. Ook was er een suggestie om het aantal teksten in te korten, omdat de meeste kandidaten bij de laatste tekst de concentratie kwijt zijn. Een ander daarentegen vond dat de examenduur verlengd zou moeten worden. De overige opmerkingen waren negatiever van toon. Wat er in het bijzonder uitspringt, zijn de vele meldingen over de vaak onaangename discussies tussen de eerste en tweede correctie. Veel respondenten waren van mening dat het correctievoorschrift te onduidelijk was en te weinig houvast gaf. Er werd een scala aan beoordelingscriteria genoemd waarvan men vond dat er regels voor moeten komen:

- Regels voor het citeren
- Regels voor interpunctie
- Regels voor spelling
- Regels voor koma-gebruik
- Regels voor conventies
- Regels voor slotformule
- Regels voor het uitschrijven van cijfers

Een tiental docenten vond echter dat het correctievoorschrift juist te rigide was.

Een ander punt van kritiek was de hoeveelheid citeervragen en het feit dat de beoordeling van de citeervragen bij Nederlands gl/tl anders is dan bij bijvoorbeeld Engels. Ook was men van mening dat het centraal examen Nederlands onvoldoende rekening houdt met kandidaten met een taalachterstand of een beperking zoals dyslexie. Twee respondenten vonden daar bovenop dat het examen niet aansloot bij kandidaten met een migratieachtergrond. Een aantal respondenten plaatsten een opmerking bij het feit dat bij de schrijfpdracht ook de spelfouten die onder referentieniveau 3F vielen fout gerekend moesten worden. Ten slotte waren er nog opmerkingen over het feit dat er vaak woorden geteld moesten worden bij met name de opgaven met een samenvattend karakter en dat de N-term met 0,9 aan de lage kant was.

5 CONCLUSIES EN AANDCHTSPUNTEN VOOR DE TOEKOMST

Over de hele linie zijn de docenten Nederlands redelijk tevreden over het centraal examen Nederlands gl/tl, maar er zijn ook negatieve punten genoemd. De vaststellingscommissie Nederlands vmbo van het CvTE en de toetsdeskundigen van het Cito nemen de kritiek serieus en kijken elk jaar welke verbeteringen in opgaven en/of correctievoorschriften nodig zijn en ook doorgevoerd kunnen worden. Voor het examen van 2024 zijn, naar aanleiding van opmerkingen in deze enquête, aanscherpingen gepleegd voor wat betreft het citeren van zinsgedeelten. Wat die aanscherpingen precies zijn, is te lezen in de vakspecifieke informatie op Examenblad.

Ook is er nog eens kritisch gekeken naar het aantal citeervragen in de centrale examens voor 2024. Het aantal citeervragen zal minder zijn dan in 2023, waarbij wel opgemerkt dient te worden dat de keuze voor de vraagvorm afhankelijk is van de mogelijkheden die de teksten bieden. Zo kan het voorkomen dat in het ene jaar een bepaalde vraagsoort frequenter voorkomt dan in andere jaren.

Wat er het meeste er uitspringt bij de opmerkingen is de roep om meer en duidelijke regels voor de correctie van de schrijfpdracht. Maar daar lopen we wel tegen beperkingen aan. Scherpere regels in het correctievoorschrift zullen de discussies tussen eerste en tweede correctoren niet verminderen, omdat docenten zich kunnen beroepen op algemene correctieregel 3.3. Het Taaloket van het taalgenootschap Onze Taal, waar mensen terecht kunnen met hun taalvragen, geeft vaak aan dat meerdere opties acceptabel zijn en daar zullen docenten zich dan ook op beroepen. CvTE gaat wel het gesprek aan met de Taalunie om te kijken of er mogelijkheden zijn om meer duidelijkheid te verschaffen.

Het CvTE heeft geen beslissingsbevoegdheid om veranderingen in het examenprogramma door te voeren en dus schrijfvaardigheid over te hevelen naar het schoolexamen. Op dit moment is er wel een actualisatie van het curriculum voor Nederlands gaande. Aan het einde van dit schooljaar zal er meer duidelijkheid komen wat er voor het vak Nederlands gaat veranderen en welke onderdelen er centraal getoetst moeten worden. In de loop van schooljaar 2024-2025 wordt dan duidelijk wat dit voor het centraal examen Nederlands gaat betekenen en per wanneer de nieuwe examens afgenomen gaan worden.

Ten slotte willen we nog reageren op de opmerkingen die gemaakt zijn over het feit dat er bij de beoordeling van de schrijfpdracht geen rekening wordt gehouden met (spel)fouten die onder het referentieniveau 3F vallen. De schrijfpdracht wordt beoordeeld op drie beoordelingscategorieën: inhoud, taalgebruik en conventies/presentatie. De beoordeling van taalgebruik wordt complexer als we bij de correctie onderscheid zouden maken tussen fouten die binnen het referentieniveau 2F vallen en fouten die binnen 3F vallen. Het zal bij een groep docenten weerstand oproepen wanneer evidente fouten in een schrijfpdracht niet in de beoordeling meegenomen worden, omdat ze onder een ander referentieniveau vallen. Vandaar dat we dat onderscheid ook niet maken en bij de schrijfpdracht alle gemaakte fouten in de categorie taalgebruik in de beoordeling meenemen. Dit biedt de excellente leerling de kans om te laten zien dat ze boven het gemiddelde niveau uitstijgen en daarmee een hogere score te halen dan een meer gemiddelde kandidaat. Een beoordeling van taalgebruik enkel en alleen op niveau 2F zou de scores meer nivelleren en dus de hele goede kandidaten tekort doen. Daar komt nog bij dat uit een ijkingsonderzoek van 2014 blijkt dat een gl/tl-kandidaat bij een voldoende cijfer 1 cijferpunt boven referentieniveau 2F zit. Dat wil zeggen dat deze kandidaten bij een 4,5 voor leesvaardigheid al het gewenste referentieniveau 2F gehaald hebben. We kunnen dus stellen dat de gl/tl-kandidaten zich al aardig richting 3F bewegen.

Het CvTE stelt de inbreng van docenten Nederlands tijdens een examencampagne, hetzij via een uitgebreide vragenlijst, hetzij via Examenlijnmeldingen, zeer op prijs en neemt die elk jaar mee in zijn evaluatie. Het CvTE brengt verbeteringen aan daar waar dat mogelijk is en probeert ook duidelijk te maken waarom dingen zijn zoals ze zijn. Heel hartelijk dank voor alle reacties in deze enquête.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

[cvte.nl](https://www.cvte.nl)

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

 Centrale Eindtoets primair onderwijs: de eindtoets die de overheid aanbiedt aan leerlingen uit groep 8. De uitkomst is een advies voor het best passende brugklatype. [Centraleeindtoetspo.nl](https://www.centraleeindtoetspo.nl)

 Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs. [Examenblad.nl](https://www.Examenblad.nl)

 Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen. [Staatsexamensvo.nl](https://www.Staatsexamensvo.nl)

 Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma. [Examenbladmbo.nl](https://www.Examenbladmbo.nl)

 Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding. [Staatsexamensnt2.nl](https://www.Staatsexamensnt2.nl)